

УДК 332.1.

Кирлик Н.Ю., к. е. н.,
доцент кафедри економічної теорії
Ужгородський національний університет

ЛОГІСТИЧНИЙ КЛАСТЕР ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Кирлик Н.Ю. Логістичний кластер як засіб комунікаційної політики. У статті досліджено одну із сучасних форм економічної організації і соціального впливу – логістичний кластер. Установлено мету, структуру та особливості формування логістичного кластера. Проведений аналіз свідчить про те, що логістичний кластер може проявлятися в певних організаційних формах залежно від галузевої структури учасників визначеного кластера. Визначено, що з огляду на необхідність реструктуризації економіки в напрямі інтеграції до європейської спільноти, подальших досліджень потребують прикладні аспекти впровадження та функціонування логістичних кластерів.

Ключові слова: кластер, логістичний кластер, транспортний потік, логістика.

Кирлик Н.Ю. Логистический кластер как средство коммуникационной политики. В статье исследована одна из современных форм экономической организации и социального воздействия – логистический кластер. Установлены цель, структура и особенности формирования логистического кластера. Проведенный анализ свидетельствуют о том, что логистический кластер может проявляться в определенных организационных формах в зависимости от отраслевой структуры участников конкретного кластера. Определено, что с учетом необходимости реструктуризации экономики в направлении интеграции в европейское сообщество дальнейших исследований требуют прикладные аспекты внедрения и функционирования логистических кластеров.

Ключевые слова: кластер, логистический кластер, транспортный поток, логистика.

Kyrlyk N.Y. Logistics cluster, as a means of communication policy. In the article examines the one of modern forms of economic and social impact – a logistics cluster. The study established the purpose, structure and features of formation of a logistics cluster. The analysis suggests that the logistics cluster can occur in specific organizational forms depending on the sectoral structure of certain members of the cluster. It was determined that with the need to restructure the economy towards integration into the European community, require further research practical aspects of implementation and operation of logistics clusters.

Keywords: cluster, cluster logistics, traffic and logistics.

Постановка проблеми. У сучасному бізнесі проблемам використання кластерного підходу в стратегічному управлінні підприємством, галуззю чи регіоном приділяється значна увага. В основі будь-якого стратегічного управління лежить економічний кластер, котрий забезпечує економічний складник будь-якого підходу. Особливим інфраструктурним елементом економічного кластера є логістичний кластер, який формується на перетині основних транспортних потоків. А враховуючи зростаючі товаропотоки в напрямку Україна – ЄС, а також той факт, що український логістичний складник перебуває на стадії становлення, то виникає необхідність у дослідженні

структури, природи та форми логістичного транспорту. Дослідження теоретичного складника логістичного кластера сприятиме реалізації торговельних зв'язків України, її економічному розвитку та інтенсифікації зв'язків з Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні розробки теоретичних аспектів сутності та формування економічних кластерів проводилися зарубіжними авторами: Е. Дахменом, Е. Лімер, М. Портером, М. Тодаро, І. Толенадо, П. Фішером, М. Фельдманом, Д. Якобсоном, А. Янгом, Я. Суомінен. Серед учених, які концентрують свою увагу на проблемі логістичних кластерів в Україні, слід наз-

вати таких, як М. Данько, Т. Маселко, С. Співаковський, І. Токмакова та ін.

Незважаючи на наявність низки праць із даної проблеми, в умовах сучасної економіки виникає необхідність уточнення поняття логістичного кластера, визначення його характерних особливостей, видів, а також виявлення закономірностей і принципів формування логістичної кластерної організації. Нині в Україні все більшу увагу приділяють дослідженню формування транспортно-логістичного кластера, нехтуючи дослідженнями, пов'язаними з іншими формами проявів логістичного кластера.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні теоретичних аспектів щодо змісту, форми та природи логістичного кластера як засобу комунікаційної політики.

Виклад основних результатів. До сучасних форм економічної організації і соціального впливу, що нині активно розвиваються, належать кластери. Кластер – це сукупність різних взаємозв'язаних елементів, об'єднаних в єдину організаційну структуру, ці елементи спільно функціонують для забезпечення виживання і розвитку власного потенціалу.

Виникнення, формування та розподіл кластерів є закономірними процесами в економіці, на підприємстві тощо. Утворення кластерних структур найчастіше має спільну наукову або виробничо-технологічну базу. Більше того, успішний розвиток кластерів може бути гарантований лише за умови, що наукова база дає змогу побудувати кластер не за спеціалізованим, а за диференційованим типом.

Поняття «логістичний кластер» розглядається в наукових дослідженнях стосовно певного виду діяльності. Найвні визначення, як правило, зводяться лише до перерахунку суб'єктів, які формують певний кластер. Такий підхід до розуміння суті та змісту кластера не дає змоги відокремити дану форму організації логістики від інших та ідентифікувати його серед інших видів кластерів.

Зважаючи на це, необхідним убачається визначення поняття логістичного кластера як стійкої взаємодії незалежних ринкових суб'єктів, що реалізують логістичні функції, зусилля яких спрямовані на підтримку повного циклу основних і супутніх потоків та наскрізну оптимізацію ресурсів від вихідних постачальників до кінцевих споживачів.

Метою формування логістичного кластера є використання конкурентних переваг певної території за допомогою спільного користування загальними ресурсами, спрощення доступу до інноваційних технологій, мобілізації матеріальних і нематеріальних активів та зниження трансакційних витрат.

Особливістю формування логістичного кластера є побудова відносин між його учасниками на організаційно-плановій основі та на засадах довіри.

Структура логістичного кластера утворюється організаціями, установами, підприємствами та компаніями, тобто суб'єктами, що пов'язані єдиними матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками (рис. 1).

Отже, як видно з рис. 1, логістичний кластер концентрує в собі:

- *споживачів* – тобто тих ринкових суб'єктів, які формують, перетворюють та споживають матеріальні потоки (виробники, споживачі, комерційні посередники);
- *транспортні компанії* (наземний, водний, повітряний види транспорту);
- *експедиторські компанії* (експедитори-кур'єри, експедитори-агенти (брокери), оператори перевезення вантажів та ін.);
- *складські комплекси* (у вигляді складів, розподільних центрів та терміналів);
- *інституційні органи* (Міністерство інфраструктури, Міністерство фінансів, Державну фіскальну службу, служби санітарного, екологічного, ветеринарного контролю тощо);
- *допоміжні установи та організації* (фінансові організації, страхові компанії, дослідницькі установи, навчальні центри підготовки і перепідготовки кадрів, консалтингово-аналітичні організації, маркетингові організації, підприємства з обслуговування та ремонту транспортних засобів, дорожньо-будівельні компанії, сервісні організації тощо).

Кластерна форма логістики дає змогу її учасникам досягти бажаних цілей, серед яких можна виділити:

- 1) задоволення вимог ринку, що потребує регулярних поставок товарів і послуг;
- 2) отримання додатного ефекту від масштабу закупівель сировини та матеріалів;
- 3) забезпечення навчання кадрів та персоналу;

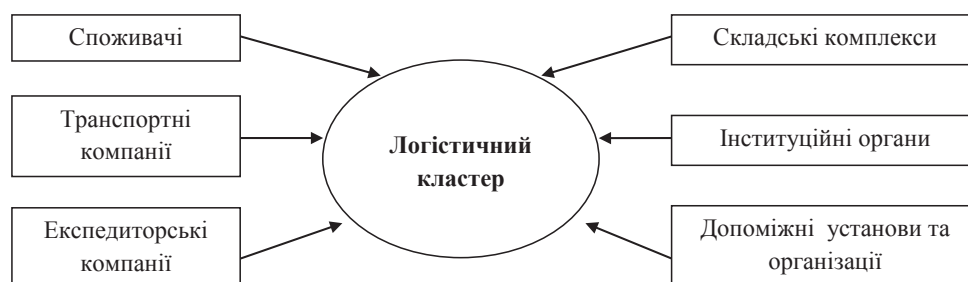

Рис. 1. Структура логістичного кластера

Джерело: складено автором за [1]

4) освоєння нових ринків збуту продукції на основі активної маркетингової діяльності та політики інновацій;

5) досягнення стійких контактів із фінансовими і кредитними установами на основі сформованого іміджу логістичного кластера;

6) моніторинг ринку, а також логістичні, технологічні та інші дослідження.

Особливістю логістичного кластера є його подвійна природа (рис. 2).

Подвійна природа логістичного кластера пояснюється можливістю його трактування як:

1. інфраструктурного елементу економічного кластера;

2. окрему та самостійну форму кластерної інтеграції.

У першому випадку логістичний кластер забезпечує перелив потокових процесів між виробниками товарів, його споживачами та іншими інфраструктурними учасниками. У цьому разі завданням логістичного кластера як інфраструктурного елементу є забезпечення взаємодії елементів кластерної організації для підвищення конкурентоспроможності кожного учасника кластера на основі використання переваг синергетичного ефекту.

Джерелами формування синергетичного ефекту під час створення логістичного кластера є:

- концентрація дослідницької роботи (ринкових, інноваційних, маркетингових досліджень і т. д.);
- фінансова економія за рахунок скорочення транзакційних витрат;
- економія, зумовлена масштабами діяльності;
- спільне використання матеріальних та нематеріальних ресурсів.

Будучи інфраструктурним елементом економічного кластера, логістичний протокластер сприяє вирішенню таких завдань:

1) забезпечує ефективну територіальну побудову транспортно-логістичного та термінально-складського комплексів кластера для обслуговування вантажопотоків;

2) оптимізує процес доставки вантажів за участю декількох видів транспорту;

3) створює систему оперативної взаємодії, планування та регулювання вантажопотоків задля оптимального сервісного обслуговування;

4) формує логістичну інформаційну систему, що забезпечує процес інформаційного обміну між учасниками кластера.

У другому випадку логістичний кластер як самостійна форма утворюється для управління технологічними ланцюжками – від постачальників сировини і виробничих компаній до споживачів, що взаємодіють один з одним у рамках єдиного ланцюжка створення вартості і підвищення логістичного потенціалу певної території, що сприяє її розвитку.

Логістичний кластер у даному разі сприяє вирішенню таких завдань:

1) дає змогу формувати і розвивати базові термінально-логістичні структурні елементи за допомогою створення вантажопереробних терміналів, термінально-складських комплексів багатопільового призначення, що надають весь набір складських, митних та супроводжуючих послуг;

2) підвищує конкурентоспроможність транспортних коридорів;

3) сприяє зниженню частки логістичних витрат у ВВП;

Рис. 2. Природа логістичного кластера

Джерело: складено автором за [2]

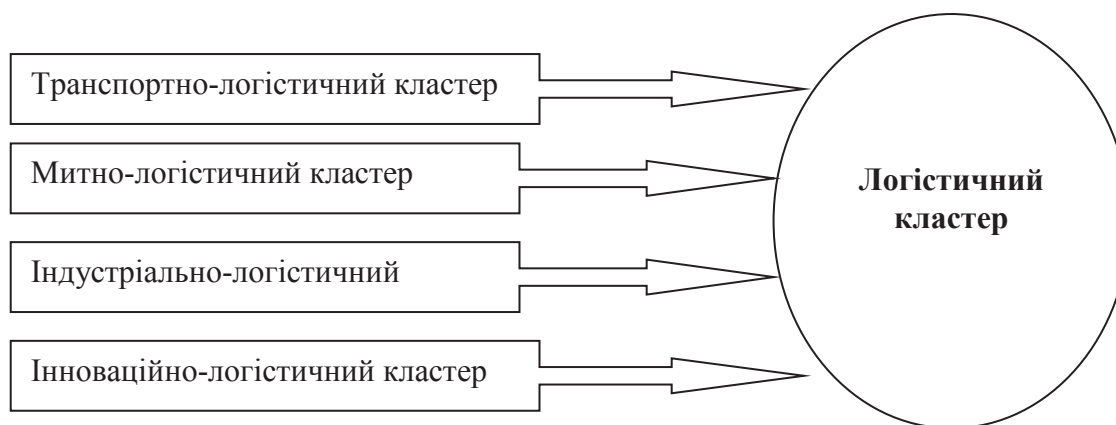

Рис. 3. Форми логістичного кластера

Джерело: складено автором за [7]

4) забезпечує кооперацію та інтеграцію малих і середніх логістичних організацій (транспортних, експедиторських, що надають послуги зберігання, транспортування, супроводження тощо) в загальну логістичну концепцію;

5) дає змогу оперативної та інноваційно адаптувати внутрішні структури і зовнішні взаємозв'язки до нестабільних ринкових умов.

Із точки зору формування структури в логістичному кластері можна виділити два типи взаємодій:

- горизонтальні взаємодії, які полягають у функціональній інтеграції різних учасників, що мають окрему форму власності, в єдине ціле;

- вертикальні взаємодії, що передбачають взаємодії компаній, які обслуговують суміжні етапи виробничого процесу. У даній сукупності елементів може бути передбачено наявність інфраструктурного, коопераційного й агломераційного ефекту.

Також логістичний кластер може проявлятися в певних організаційних формах залежно від галузевої структури учасників визначеного кластера (рис. 3).

Отже, згідно з рис. 3, чітко можна виокремити такі форми логістичного кластера:

1. *Транспортно-логістичний кластер.* Даний вид кластера спрямований на забезпечення транспортними послугами підприємства конкретного регіону. До складу цього кластера входять підприємства, установи та організації, що формують його інфраструктуру (транспортні підприємства, логістичні та складські комплекси тощо).

2. *Митно-логістичний кластер.* Даний вид кластера забезпечує організацію митного оформлення

вантажів, що надходять чи вибувають із території конкретної країни. До складу цього кластера входять підприємства, установи та організації, що надають послуги, пов'язані з митним оформленням товарів та вантажів (транспортні підприємства, логістичні та складські комплекси, митні органи тощо).

3. *Індустріально-логістичний кластер.* Даний вид кластера забезпечує партнерство та взаємозв'язок промислових та логістичних підприємств із моменту надходження сировини до часу реалізації готової продукції для оптимізації потоків сировини, товарів та витрат.

4. *Інноваційно-логістичний кластер.* Даний вид кластера забезпечує взаємодію підприємств, установ та організацій, які займаються розробленням, створенням та реалізацією інновацій та доведенням їх до безпосередніх споживачів. Особлива участь тут належить науково-дослідним організаціям та логістичним компаніям.

Висновки. Отже, у статті проведено деталізований аналіз трактування суті та змісту логістичного кластера, досліджено його структуру, природу та форми. Обґрунтовані теоретичні аспекти щодо змісту, форми та природи логістичного кластера будуть використані у подальших наукових дослідженнях, результатом яких має стати розроблення організаційно-економічного механізму формування та державної підтримки національних, регіональних та галузевих логістичних кластерів. З огляду на необхідність реструктуризації економіки в напрямі інтеграції до європейської спільноти, подальших досліджень потребують прикладні аспекти впровадження та функціонування логістичних кластерів.

Список літератури:

1. Глушаниця Р.В. Кластерний принцип формування міжнародних стратегічних альянсів / Р.В. Глушаниця // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 3. – С. 38–43.
2. Підвисоцький В.Г. Транскордонні кластери: європейський досвід створення та розвитку / В.Г. Підвисоцький, Т.В. Палпу // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 4. – С. 28–35.
3. Демченко В.В. Особливості формування транскордонних кластерів / В.В. Демченко // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 179–186.
4. Шарай С.М. Реалізація принципів логістики на автомобільному транспорті: [навч. посіб.] / С.М. Шарай // Автошляховик України. – 2010. – № 4. – С. 44–45.
5. Смирнов І.Г. Транспортна логістика: [навч. посіб.] / І.Г. Смирнов, Г.В. Косарева. – К.: ЦУЛ, 2011. – С. 24.
6. Якименко Н.В. Аспекти функціонування транспортно-логістичних кластерів в Україні та оптимізація управління їх потоковими процесами / Н.В. Якименко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 297–301.
7. Ковальська Л.Л. Процес формування регіонального логістичного кластера / Л.Л. Ковальська // Логістика: теорія та практика. – 2011. – № 1. – С. 70–78.